

УДК 78.071.22

Юрій ЛОШКОВ,

доктор мистецтвознавства,
професор кафедри народних інструментів
Харківської державної академії культури

ДИРИГЕНТСЬКЕ ОРКЕСТРОВЕ ВИКОНАВСТВО ПОЗА МЕЖАМИ ЄВРОПИ

Визначається специфіка функціонування диригентсько-оркестрового виконавства поза межами Європи, де активне поширення професійного музичного мистецтва європейської традиції розпочалося в ХХ ст.

Ключові слова: професійна музична діяльність, диригентське виконавство, оркестр.

Определяется специфика функционирования дирижерско-оркестрового исполнительства вне Европы, где активное распространение профессионального музыкального искусства европейской традиции началось в ХХ ст.

Ключевые слова: профессиональная музыкальная деятельность, дирижерское исполнительство, оркестр.

Defines the specific character of functioning of the choral-orchestral performance outside of Europe where the active dissemination of professional musical art in the European tradition began in the twentieth century.

Key words: professional musical activity, conductor performance, orchestra.

Постановка проблеми. Усвідомлена диференціація музичної творчості на первинну (композиторську) та вторинну (виконавську), виокремлення за способами відтворення художнього образу у виконавстві, зокрема оркестрового, а надалі й диригентського різновидів є складовими процесу формування професійного музичного мистецтва європейської традиції як соціокультурної системи. Таким чином, поширення оперно-симфонічного диригентського виконавства в інших регіонах світу пов'язане зі специфікою культивуванням там європейських культурних традицій.

Аналіз досліджень та публікацій. Питання функціонування диригентського оркестрового виконавства поза межами Європи висвітлювалися, перш за все в контексті визначення його специфіки в культурі США. Зокрема, творчість окремих американських диригентів та виконавських колективів вивчали Л. Гінзбург [1] та Д. Рабинович [5]. Утім, аспекти становлення та розвитку цього різновиду виконавсь-

кого мистецтва в неєвропейських регіонах світу практично не досліджувалися, хоча в останні часи на естраді починають з'являтися високопрофесійні виконавці з Азії, Північної Америки тощо. Стаття завершує серію публікацій автора [2; 3; 4], ґрунтується на аналізові наявних матеріалів у сфері історії та практики диригування та має за мету висвітлення специфіки становлення і розвитку диригентського виконавства поза межами Європи (окрім США).

Виклад основного матеріалу. Тривала історія заселення європейцями Північної Америки зумовлює близькість багатьох елементів культури двох найбільших країн цього регіону США та Канади. Не є виключенням і диригентсько-оркестрове виконавство. Перші симфонічні оркестри в Канаді створювалися в останні роки ХІХ ст. у Монреалі, Ванкувері, Галіфаксі та ін. Більшість з них функціонувала нетривалий час, утім у 1902 р. військовий диригент Франсуа Жозеф Везіна (1849-1924) започаткував діючий донині Квебекський симфонічний оркестр. Піз-

ніше розпочали діяльність провідні симфонічні колективи країни. У 1922 р. у Торонто заснований *New Symphony Orchestra* австрійським музикантом Луїджі фон Куніцем (1870-1931). Нідерландець Аллард де Ріддер (1887-1966) став першим керівником Ванкуверського симфонічного оркестру (1930-1941), а в 1944 р. організував оркестр в Оттаві, який очолював до 1950 р.

В зазначений період розпочиналася професійна діяльність канадців Ернеста Олександра Кемпбелла Макміллана (1893-1973), Роберта Джейна Телбота (1893-1954), Вільфріда Пеллетьє (1896-1982) та Жана Марі Бодє (1908-1971). Перший чверть століття очолював симфонічний оркестр Торонто (1931-1956), другий з 1924 по 1942 керував Квебекським колективом. Музична кар'єра В. Пеллетьє пов'язана з Канадою та США. В США він більше 30 років співпрацював із «*Metropolitan Opera*», з 1952 до 1957 р. диригував «Дитячими концертами» Нью-Йоркського філармонічного оркестру. На Батьківщині в 1934 р. В. Пеллетьє заснував у Монреалі симфонічний оркестр та керував ним до 1940 р., а в 1951-1966 рр. був музичним керівником симфонічного оркестру Квебека. Ж. М. Бодє в 1930-х рр. за запрошенням В. Пеллетьє диригував концертами Монреальського симфонічного оркестру, з 1937 р. керував оркестром Канадського радіо, а в 1969 р. став першим музичним керівником Оркестру Національного центра мистецтв в Оттаві.

З середини ХХ ст. на посаду головного диригента в канадських оркестрах стали запрошувати провідних фахівців зі світовим ім'ям, що свідчить про професіоналізацію симфонічного виконавства в країні. Так, на чолі Квебекського симфонічного оркестру в 1968-1975 рр. стояв французький диригент П. Дерво, а його наступником (1976-1983) став американець Дж. Де Пріст. Головними диригентами оркестру Торонто були В. Зюскінд (1956-1965), С. Одзава (1965-1969), К. Анчерл (1969-1973), Е. Девіс (1975-1988). Керівниками Монреальського оркестру того часу були: 1950-1953 – О. Клемперер (художній консультант), 1957-1961 – І. Маркевич, 1961-1967 – З. Мета.

На початку ХХІ ст. на провідних позиціях у Канаді знаходяться Брамвелл Тові (1953 р. н.), Пітер Унджян (1955 р. н.), Кваме Райан (1970 р. н.) та Яннік Незе-Сеген (1975 р. н.). Перший з 2000 р. очолює Ванкуверський оркестр, співпрацюючи водночас із Люксембурзьким (2002-2006) та Лос-Анджелеським (з 2008 р.) філар-

монічними оркестрами; другий з 2003 р. керував оркестром Торонто та водночас (з 2006 р.) як запрошений диригент виступає з Детройтським симфонічним оркестром, а з 2012 р. став музичним директором Королівського шотландського національного оркестру. Я. Незе-Сеген з 2000 р. очолює монреальський «*Orchestre Métropolitain*» та з 2005 р. є запрошеним диригентом філармонічного оркестру Роттердама. Кар'єра К. Райана проходить в Європі: в 1999-2003 рр. він очолював симфонічний та оперний оркестри у Фрибурі (Швейцарія), а з 2007 р. займає посаду художнього керівника Національного оркестру Аквітанії (Франція).

Становлення симфонічного виконавства в інших країнах північноамериканського регіону пов'язано з діяльністю місцевих композиторів. Так, мексиканець Хосе Пауліно Ролон Алькарас (1881-1945) заснував у 1915 р. у Гвадалахарі Філармонічний оркестр Халіско, а його співвітчизник Карлос Чавес (1899-1978) тривалий час (1928-1948) очолював Симфонічний оркестр Мексики, виконавши більше 250 нових та класичних творів. Кубинець Гонсало Роїг (1890-1970) у 1922 р. ініціював організацію Гаванського симфонічного оркестру, а в 1938 р. заснував Гаванську національну оперу та став її першим музичним керівником. Герберт де Кастро (1905-1969) організував у 1941 р. Національний симфонічний оркестр Панами, яким керував до 1964 р. з перервою (1944-1953) на вдосконалення своїх диригентських навичок.

З представників цих країн – диригентів світового рівня необхідно відзначити кубинців Альберто Болета (1905-1999), Лео Брауера (1939 р. н.) та мексиканців Абея Айзенберга (1916-1996), Едуардо Мата (1942-1995). А. Болет з 1951 до 1959 р. очолював Гаванський філармонічний оркестр, у 1963-1968 рр. був головним диригентом Симфонічного оркестру Більбао та надалі диригував переважно в США. Визнаний гітарист Л. Брауер з 1981 р. очолював Симфонічний оркестр Гавани, неодноразово диригував Берлінським філармонічним оркестром та Симфонічним оркестром Кордови (Іспанія), створеним за його допомогою. А. Айзенберг з 1946 до 1951 р. займав посаду головного диригента Національного симфонічного оркестру Домініканської республіки, у 1951-1956 рр. керував симфонічним оркестром Гвадалахари, а надалі виступав у Мексиці як оперний диригент, гастролював у Франції та Ізраїлі. Е. Мата розпочав диригентську діяль-

ність в 1960-х рр. у Мексиці, а в 1972 р. виїхав у США, де спочатку очолив оркестр у Фініксі, а з 1977 до 1993 р. керував Даллаським симфонічним оркестром. На межі століть провідні позиції займають мексиканці Хорхе Местер (1935 р. н.), Енріке Батіс (1942 р. н.), Едуардо Діас Муньос (1957 р. н.) та кубинець Енріке Перес Меса (1960 р. н.). Утім, центром їх диригентської діяльності є північноамериканський регіон.

У Південній Америці симфонічне виконавство почало формуватися наприкінці XIX – початку XX ст. Так, наприкінці 1880-х рр. італійський скрипаль Пьетро Мелані (1854-1900) в Буенос-Айресі організував симфонічний оркестр. У Монтевідео (Уругвай) за ініціативою місцевого композитора та скрипаля Л. Самбусети в 1897 р. започатковано Бетховенське товариство і оркестр при ньому. На початку XX ст. розпочиналася диригентська кар'єра Етторе Паніцца (1875-1967) – аргентинського диригента, який першим серед південноамериканців отримав світове визнання. В 1907-1914 рр. Паніцца диригував у «Covent Garden», в 1916-1917 та 1921-1932 – в «La Scala» (разом із А. Тосканіні), в 1921-1955 – у «Teatro Colón» (Буенос-Айрес), у 1934-1942 – в «Metropolitan Opera». З 1930-х рр. вийшов на провідні позиції інший аргентинець Кастро Хуан Хосе (1895-1968), який виступав у «Teatro Colón», керував оркестрами Буенос-Айреса, Гавани та Монтевідео, концертуючи з кращими колективами Америки.

З середини XX ст. поступово завойовував авторитет один із найвідоміших бразильських диригентів – Елеазар де Карвалью (1912-1996), який в 1951-1962 та згодом у 1966-1968 рр. очолював Бразильський симфонічний оркестр, керуючи водночас симфонічним оркестром Сент-Луїсу (1963-1968), а з 1972 р. до самої смерті був головним диригентом Симфонічного оркестру Сан-Паулу. Крім того, Е. де Карвалью займався гастрольною діяльністю, виступаючи з кращими колективами Америки та Європи. Південна Америка була центром диригентської діяльності іншого бразильця Альсеу Аріосто Боккіно (1918 р. н.). З 1960 до 1965 р. він співпрацював із Бразильським симфонічним оркестром, а надалі активно гастрював як диригент в Європі та Америці. У 1985-1998 рр. А. Боккіно очолював новостворений Симфонічний оркестр Парани (Аргентина).

Диригентська діяльність аргентинця Еф-райна Гуїгуї Аббо (1926-2007) відбувалася здебільшого за межами Батьківщини. З 1974 до

1989 р. він керував Вермонтським симфонічним оркестром (США), після чого працював як запрошений диригент з оркестрами Мексики, Пуерто-Ріко та США, а в 1992-1994 рр. очолював Національний симфонічний оркестр Панами. Близько чверті століття (1969-1995) очолював Бразильський симфонічний оркестр бразилець з російським корінням Ісак Карабчевський (1934 р. н.), а до кінця 1980-х рр. він вийшов на міжнародний рівень: у 1988-1994 рр. керував віденським «Тонкюнстлероркестр», тоді ж розпочавши диригувати у Віденській державній опері. З 1995 р. керував «Teatro La Fenice» (Венеція), у 2003-2006 рр. очолював Симфонічний оркестр Порту-Алегрі (Бразилія), а з 2004 р. – Національний оркестр Країни Луари.

В другій половині XX ст. розпочалася диригентська кар'єра уругвайського композитора Хозе Серебрієра (1938 р. н.). В 1962 р. Серебрієр став помічником Л. Стоковського в Американському симфонічному оркестрі, а в 1968-1970 рр. очолював Клівлендський філармонічний оркестр. Керуючи надалі музичними фестивалями у Вустері та Майамі Серебрієр гастрював світом з Джульєрдським оркестром, Пітсбургським філармонічним, лондонськими «Philharmonia Orchestra» й Королівським філармонічним оркестрами та ін.

Міжнародне визнання отримав професіоналізм аргентинця Хорхе Теодоро Роттера (1942 р. н.), який в 1968-1976 рр. очолював Симфонічний оркестр Росаріо в Аргентині, а в 1976-1986 рр. – Філармонічний оркестр Південної Вестфалії (Німеччина). Протягом 1986-1990 рр. Х. Роттер був головним диригентом Національного симфонічного оркестру Аргентини, викладаючи диригування в зальцбургському «Моцартеумі» в 1987-2010 рр.

На межі століть в регіоні займають провідні позиції чилієць Максиміано Валдес, уругваець Карлос Кальмар (1958 р. н.), бразилець Роберту Мінчук (1967 р. н.), венесуелець Густаво Дудамель (1981 р. н.) У 1989-1998 рр. М. Валдес очолював оркестр Баффало, надалі співпрацював з багатьма музичними колективами світу, а в 2000-х рр. став музичним директором симфонічного оркестру Пуерто-Ріко. К. Кальмар стояв на чолі Гамбургського симфонічного оркестру (1987-1992), був генералмузикдиректором Штутгарта (1991-1995) та Дессау (1996-2000), головним диригентом «Тонкюнстлероркестра» (2000-2003), а з 2003 р. став музичним керівником Орегонського симфонічного оркестру (США).

Р. Мінчук на межі 1990-2000-х рр. співпрацював з Симфонічним оркестром штату Сан-Паулу та філармонічними оркестрами Нью-Йорка й Лондона. З 2003 р. бразилець став музичним керівником Філармонічного оркестру Калгарі, очолюючи водночас (2006-2011) Бразильський симфонічний оркестр. Г. Дудамель як вихованець знаменитої венесуельської програми музичної освіти «*El Sistema*» в 1999 р. очолив Молодіжний оркестр Венесуели імені Симона Болівара, з яким мав надзвичайний успіх у «Променад-концертах» 2007 р. До того він переміг у першому Міжнародному конкурсі диригентів імені Густава Малера в Бамберзі (2004), наступного року отримав Бетховенське кільце за участь у фестивалі в Бонні, дебютував з лондонським оркестром «*Philharmonia*», Лос-Анджелеським та Ізраїльським філармонічними оркестрами. З 2007 р. Г. Дудамель очолює Гетеборзький симфонічний та Лос-Анджелеський філармонічний оркестри.

Формування оркестрового виконавства на іншому континенті, колонізованому європейцями з XVII ст. – Австралії розпочалося в XX ст. У 1906 р. при Мельбурнському філармонічному товаристві започаткований симфонічний оркестр. Важливу роль в його становленні відіграли місцеві музиканти: першим керівником колективу був Альберто Зелман (1906-1927), після якого оркестр очолив англієць Фриц Харт (1927-1932), але з 1932 до 1937 р. цей музикант керував колективом разом із австралійцем Бернардом Томасом Хайнце (1894-1982), який згодом став одноосібним керівником до 1950 р. В іншому найкрупнішому місті країни – Сідней, оркестр створений в 1932 р. при Австралійській корпорації теле- та радіомовлення «*ABC*». Основною функцією оркестру був запис музики для радіопередач і вистав, тому колектив складався з 24 музикантів. Подібна специфіка функціонування на початковому етапі й оркестрів у Аделаїді (1934) та Новій Зеландії (1946). Лише наприкінці 1940-х рр. Сіднейський оркестр був розширений до 82 музикантів та став давати публічні концерти. В той час (1947-1956) на чолі колективу стояв досвідчений британець Юджин Ейнслі Гуссенс (1893-1962). Після нього оркестр очолив Микола Малько (1957-1961), який здійснив з оркестром у 1958-1959 рр. навколосвітнє гастрольне турне.

Взагалі, європейські музиканти займали помітне місце в становленні професійного симфонічного виконавства Австралії другої половини XX ст. Так, Мельбурнським симфонічним

оркестром керували француз Жорж Ципін (1907-1987), нідерландець Ян Віллем ван Оттерло (1907-1978), німець Маркус Штенц (1965 р. н.). Більше 20 років оркестр очолював японець Хіроюкі Івакі (1974-1997), а з 2005 р. на чолі колективу став Олег Каетані. Австрієць Генрі Марія Кріпс (1912-1987) близько чверті століття (1948-1972, з 1949 р. – головний диригент) співпрацював із симфонічним оркестром Західної Австралії, з 1974 до 1986 р. цим колективом диригував британець Девід Мешем (1937-2005).

Серед відомих у світі австралійських диригентів – Чарльз Маккеррас (1925-2010), який з 1948 р. очолював Англійську національну оперу, а в 1987-1992 рр. – Національну оперу Уельсу. Виступав із провідними музичними колективами світу, серед яких англійські оркестри «*BBC*» та «*Philharmonia Orchestra*», Чеський філармонічний оркестр, «*Metropolitan Opera*» та ін. Симона Янг (1961 р. н.) стала першою жінкою – головним диригентом Віденської опери (1993). В 1998-2002 рр. очолювала Бергенський філармонічний оркестр, а в 2001-2003 – Сіднейську оперу. В 2003 р. зайняла посаду головного диригента Гамбурзької державної опери и Гамбурзького філармонічного оркестру.

Постійні зв'язки з представниками європейської культури зумовили створення в 1826 р. в турецькому місті Анкара Імператорського духового оркестру (нині – Президентський симфонічний оркестр) на чолі з Джузеппе Доницетті, який в 1846 р. доповнив склад оркестру струнними інструментами, наблизивши його до європейських стандартів. Протягом 1917-1934 рр. оркестр очолював турок Зекі Юнгер, проте надалі оркестром керували, здебільшого представники європейських країн. Лише в останні часи головними диригентами колективу є місцеві музиканти – Гюрер Айкал (1942 р. н.) та Ренгім Гьокмен (1955 р. н.), які нині є провідними диригентами Турції.

Постійні контакти з європейською культурою притаманні й Ірану, що сприяло організації в 1937 р. Тегеранського симфонічного оркестру. Ініціатором формування колективу став вихованець Брюссельської консерваторії іранець Парвіз Махмуд (1910-1996). Досягнення оркестром високого професійного рівня в 1960-ті рр. пов'язано, зокрема, з ім'ям Хешмата Санджарі (1918-1995), який очолював колектив у 1955-1957 та 1960-1972 рр. На межі XX-XXI ст. авторитет у диригентському світі має Алі Рах-

барі (1948 р. н.), який до кінця 1980-х рр. працював з європейськими колективами а в 1988-1996 рр. очолював Оркестр Бельгійського радіо і телебачення; надалі керував філармонічними оркестрами Загреба (1997-1999) та Малаги (2000-2004), а з 2005 р. – Тегеранським симфонічним оркестром.

Хоча Ізраїль як сучасна держава розпочав свою історію в 1948 р., формування елементів ізраїльської культури розпочалося раніше – після того, як в 1920 р. Велика Британія отримала мандат на керівництво територією Палестини під егідою створення там «національного осередку для єврейського народу». Зокрема, в 1936 р. створений Палестинський оркестр (нині – Ізраїльський філармонічний оркестр).

З середини ХХ ст. значна кількість єврейських музикантів самовизначає себе ізраїльтянами. Серед них Еліакім Шапіра (1926 р. н.), який до кінця 1960-х рр. співпрацював з оркестрами США, а надалі очолював симфонічні оркестри Мальме (1969-1974) та Аделаїди (1975-1979). З 1960-х рр. активно займався диригентською діяльністю Гарі Бертіні (1927-2005): в 1971-1981 рр. він керував Шотландським національним оркестром, водночас займаючи посаду головного диригента Єрусалимського симфонічного оркестру (1978-1986). У 1983-1991 рр. Г. Бертіні був головним диригентом симфонічного оркестру Кельнського радіо, в 1987-1990 – опери Франкфурта-на-Майні, згодом – художнім керівником Римської опери, музичним керівником Токійського столичного симфонічного оркестру й оперного театру в Генуї. Аві Островський (1939 р. н.), окрім керівництва ізраїльськими колективами, в 1978-1984 рр. очолював Антверпенський філармонічний оркестр, а в 1989-1993 рр. – Оркестр Норвезького радіо.

На провідних позиціях у світовому диригентському виконавстві на початку ХХІ ст. знаходяться Еліаху Інбал (1936 р. н.), Даніель Баренбойм (1942 р. н.), Даніель Орен (1955 р. н.). Е. Інбал дебютував у італійських оркестрах, а з середини 1960-х рр. завоював мистецький авторитет у Великій Британії. В 1974-1990 рр. він очолював Симфонічний оркестр Франкфуртського радіо та водночас (1984-1989) був головним диригентом «Teatro La Fenice» (Венеція), куди повернувся в 2007 р. як музичний керівник. В 1995-2001 рр. працював із Симфонічним оркестром Італійського радіо (Турин), а з 2001 до 2006 р. керував Берлінським симфонічним оркестром. У 2008 р. став на чолі Токійського столичного симфонічного та водночас (з 2009

р.) – Чеського філармонічного оркестрів. Д. Баренбойм з 1975 до 1989 р. очолював Оркестр Парижа, у 1991-2006 рр. керував Чиказьким симфонічним оркестром та, крім того, з 1992 р. став музичним директором Берлінської державної опери. З 2006 р. Д. Баренбойм займав посаду запрошеного керівника оркестру «La Scala», а в 2011 р. став головним диригентом і музичним керівником цього театру. Д. Орен не прагне до тривалої співпраці з конкретним колективом, але диригує в провідних оперних театрах світу, серед яких «Covent Garden», «Metropolitan Opera», Arena di Verona, Віденська Опера та виступає с такими оркестрами, як Orchestra dell'Accademia Nazionale di Santa Cecilia, Ізраїльський та Берлінський філармонічні, Кельнський, Штутгартський. Франкфуртський, Берлінський симфонічні оркестри та ін.

В інших країнах Середземномор'я становлення симфонічного виконавства розпочинається в середині ХХ ст. У 1959 р. в Єгипті заснований Каїрський симфонічний оркестр. Разом із першими європейськими диригентами Ф. Лічауером та Ж. Здравковичем оркестром диригували місцеві музиканти Ахмед Ебеїд та Юзеф Елсісі. Серед відомих нині у світі диригентів – єгиптянин Ахмед Ел-Сеїді (1947 р. н.). Крім постійної роботи з 1981 р. з Каїрським оркестром (з 1996 р. музичний директор та головний диригент), А. Ел-Сеїді як запрошений диригент виступає з симфонічними колективами Європи, Північної та Південної Америки, Азії.

Значне поширення отримало диригентське виконавство в країнах Далекого Сходу. В Японії перші професійні симфонічні оркестру розпочали діяти в Нагої (1911) та Токіо (1926). Організаторами колективів стали відповідно Ямада Косаку (1886-1965) та Коноє Хідемаро (1898-1973). На міжнародний рівень у другій половині ХХ ст. вийшли, зокрема, Хіросі Вакасугі (1935-2009), Сейдзи Одзава (1935 р. н.), Кадзуйосі Акіяма (1941 р. н.), Тадаакі Отака (1947 р. н.), Кадзухіро Коїдзумі (1949 р. н.). Х. Вакасугі з 1965 р. очолював токійський Симфонічний оркестр Йоміури, у 1977-1983 рр. був головним диригентом Радіо-оркестру Кельна, з 1986 до 1995 р. стояв на чолі Токійського столичного симфонічного оркестру та водночас (1987-1991) – «Tonhalle Orchester Zürich». С. Одзава очолював симфонічні оркестри Торонто (1965-1970), Сан-Франциско (1969-1976) та Бостона (1973-2002), Віденську державну оперу (2002-2010). Кар'єра К. Акіяма складається з керівних посад у симфонічних оркестрах Нью-

Йорка (Американський оркестр, 1973-1978), Токіо (1974-2004), Ванкувера (1972-1985) та Сіракуз (США, 1985-1993). Серед очолюваних Т. Отакою японських колективів – симфонічні оркестри Саппоро, Йоміурі та заснований диригентом камерний оркестр «*Kioi Sinfonietta Tokyo*». В Британії Т. Отака керував Уельським національним оркестром «*BBC*» та камерним оркестром «*Britten-Pears Orchestra*», а з 2009 р. став головним запрошеним диригентом симфонічного оркестру Мельбурна. К. Коїдзумі в 1975-1980 рр. стояв на чолі Нового Японського філармонічного оркестру, водночас співпрацюючи з Берлінським філармонічним оркестром, в 1976 р. дебютував на Зальцбургському фестивалі, в 1983-1989 рр. був головним диригентом Вінніпезького симфонічного оркестру; з 1995 р. є постійним диригентом Токійського столичного симфонічного оркестру та водночас (з 2003 р.) керує Оркестром століття (Осака). Серед тих, хто вийшов на провідні позиції наприкінці ХХ ст. – Ейдзі Оуе (1957 р. н.) та Кадзусі Оно (1960 р. н.). Перший в 1991-1995 рр. очолював Філармонічний оркестр Ері, а в 1995-2002 рр. – Оркестр Міннесоти. З 1998 р. Е. Оуе також керував Філармонічним оркестром Північнонімецького радіо (Ганновер), а в 2003 р. став на чолі філармонічного оркестру Осаки та водночас (з 2006 р.) Національного оркестру Каталонії; в 2005 р. дебютував на Байройтському фестивалі постановкою «Тристана та Ізольди».

В середині ХХ ст. поширюється симфонічне виконавство в Кореї та Китаї. Так, у 1948 р. розпочав діяльність Сеульський філармонічний оркестр, а в 1956 р. – Національний симфонічний оркестр Китаю. Диригенти цих країн на провідні позиції в світі розпочали виходити в останні десятиліття ХХ ст. Китаєць Муай Тенг (1949 р. н.) з кінця 1980-х рр. очолював «*Gulbenkian Orchestra*» (1988-2001), Королівський оркестр Фландрії «*DePhilharmonie*» (1991-1995), Фінську національну оперу (2003-2006), Цюрихський камерний оркестр (2006-2011), Белградський філармонічний оркестр (з 2010 р.). Його співвітчизник Ень Шао (1954 р. н.) з 1992 до 1995 р. очолював Ольстерський оркестр, в 1996-2002 рр. – Гілдфордський філармонічний оркестр. З 2002 р. Ень Шао керує Симфонічним оркестром Макао, очолюючи водночас Національний симфонічний оркестр Китаю (сезон 2006/2007), Симфонічний оркестр Словенського радіо і телебачення (з 2006 р.) та Тайбэйський китайський оркестр (з 2007

р.). Кореець Мюнг Ван Чунг (1953 р. н.) у 1984-1990 рр. очолював Радіо-оркестр Саарбрюкена, в 1989-1994 – Паризьку оперу, в 1997-2005 – «*Orchestra dell'Accademia Nazionale di Santa Cecilia*», в 1986 р. дебютував у «*Metropolitan Opera*». З 2000 р. Мюнг Ван Чунг стоїть на чолі Філармонічного оркестру Радіо Франції, з 2001 р. є художнім радником Токійського та з 2005 р. – музичним директором Сеульського філармонічних оркестрів.

Отже, активне поширення оперно-симфонічного виконавства поза межами Європи (окрім США) з ХХ ст. пов'язано з одного боку, з професійною діяльністю місцевих музикантів (Північна та Південна Америка, країни Далекого Сходу), з іншого – контактами з європейською культурою (Австралія, країни Середземномор'я). Характерною ознакою протягом всього ХХ ст. є те, що для переважної більшості місцевих диригентів означених регіонів ареал професійної діяльності обмежується цими регіонами. Якісні зміни відбуваються на межі ХХ-ХХІ ст., коли виконавський рівень найталановитіших диригентів стає чинником здобуття мистецького авторитету в провідних культурних центрах світу.

Перспективи подальшого дослідження сучасного диригентського оркестрового виконавства полягають у виявленні специфіки функціонування та трансформаційних процесів у цьому різновиді професійного музичного мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гинзбург Л. Избранное : Дирижёры и оркестры. Вопросы теории и практики дирижирования / Л. Гинзбург. – М. : Сов. композитор, 1981. – 304 с.
2. Лошков Ю. Диригентське виконавство Західної Європи (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.) / Ю. Лошков // Аркадія. – Одеса, 2012. – № 3 (34). – С. 11–15.
3. Лошков Ю. Диригентське виконавство Європи (друга половина ХХ ст.) / Ю. Лошков // Культура України : зб. наук. пр. – Х. : ХДАК, 2013. – Вип. 43. – С. 186–193.
4. Лошков Ю. Диригентське оркестрове виконавство США / Ю. Лошков // Культура України : зб. наук. пр. — Х. : ХДАК, 2014. – Вип. 45. – С. 226–233.
5. Рабинович Д. Исполнитель и стиль. Избранные статьи / Д. Рабинович. – Вып. 2. – М. : Сов. композитор, 1981. – 230 с.